

Europski proračun 2028. - 2034.: Povijesna prilika za inkluziju, sport i razvoj civilnoga društva

Europski proračun za razdoblje 2028.–2034., poznat kao Višegodišnji financijski okvir (VFO), predstavlja jedan od najvećih financijskih planova u povijesti Europske unije. Europska komisija objavila je prijedlog 16. srpnja 2025. godine. Riječ je o proračunskom okviru koji predviđa gotovo 2 bilijuna eura ukupnih izdataka. Ukupni proračun predstavlja oko 1,26 % prosječnog bruto nacionalnog dohotka (BND) Europske unije, čime se bilježi povećanje u odnosu na postojeći VFO 2021.–2027., koji iznosi približno 1,21 bilijun eura.

U kontekstu djelovanja organizacija civilnoga društva, posebice u području sporta i rada s osobama s invaliditetom u Hrvatskoj, ovaj proračun otvara značajne razvojne mogućnosti kroz programe poput Europskog socijalnog fonda plus (ESF+), programa Erasmus+ te različitih kohezijskih instrumenata. Istodobno je važno naglasiti da pregovori o konačnom obliku proračuna još uvijek traju (travanj 2026.). U tom procesu Europski parlament i Vijeće Europske unije moraju postići politički dogovor, na temelju prijedloga Europske komisije, najkasnije do kraja 2027. godine kako bi novi financijski okvir mogao stupiti na snagu 1. siječnja 2028.

Povijesni kontekst i evolucija prijedloga

Prijedlog VFO-a za razdoblje 2028.–2034. temelji se na iskustvima prethodnih financijskih okvira Europske unije. Financijski okvir za razdoblje 2014.–2020. iznosio je oko 960 milijardi eura, dok je aktualni okvir 2021. - 2027. dopunjen izvanrednim instrumentom NextGenerationEU, vrijednim približno 806 milijardi eura, koji je uspostavljen kao odgovor na gospodarske posljedice pandemije bolesti COVID-19. Uz to, Europska unija pokrenula je i inicijativu REPowerEU usmjerenu na jačanje energetske neovisnosti i ubrzanje zelene tranzicije.

Novi prijedlog proračuna predviđa određene institucionalne i financijske promjene. Europska komisija predlaže pojednostavljenje strukture

proračunskih programa kako bi se smanjila administrativna složenost i povećala učinkovitost provedbe europskih politika. Također se razmatra uvođenje novih modela strateškog planiranja i koordinacije između europskih i nacionalnih prioriteta, s ciljem bržeg i fleksibilnijeg korištenja europskih sredstava.

Jedan od važnih elemenata reforme odnosi se na razvoj novih vlastitih izvora prihoda Europske unije. Predloženi su različiti mehanizmi, među kojima se ističu prihod od proširenog sustava trgovanja emisijama stakleničkih plinova (EU ETS), mehanizam ugljične prilagodbe na granicama (Carbon Border Adjustment Mechanism – CBAM), kao i drugi mogući fiskalni instrumenti na razini Europske unije. Cilj ovih prijedloga jest postupno smanjiti ovisnost proračuna o nacionalnim doprinosima država članica.

Unatoč ambicioznosti prijedloga pojavile su se i brojne kritike. Europska konfederacija sindikata upozorava da povećani naglasak na obrambene i sigurnosne politike može oslabiti socijalnu dimenziju proračuna. Istodobno Europski forum osoba s invaliditetom izražava zabrinutost da bi pojednostavljenje strukture programa moglo dovesti do smanjenja vidljivosti i stabilnosti financiranja inkluzivnih inicijativa te poziva na snažnije institucionalne garancije.

Struktura proračuna: glavne stavke i financijski prioriteti

Predloženi VFO uvodi pojednostavljenu strukturu s nekoliko velikih proračunskih kategorija, uz dodatna sredstva za administraciju europskih institucija. Za administrativne troškove institucija Europske unije predviđena su značajna sredstva, a proračun također uključuje fleksibilne instrumente za odgovor na izvanredne situacije poput ratova, prirodnih katastrofa ili pandemija.

Najveća proračunska stavka odnosi se na kohezijsku politiku i smanjenje regionalnih

nejednakosti, s procijenjenim iznosom od oko 865 milijardi eura. U njezinom okviru nalaze se Kohezijski fond, Europski socijalni fond plus (ESF+), Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj te Fond za pravednu tranziciju.

Druga velika proračunska stavka odnosi se na konkurentnost, inovacije i digitalnu transformaciju europskog gospodarstva, s ukupnim iznosom od približno 409 milijardi eura. Među ključnim programima nalaze se Horizon Europe, Digital Europe Programme, LIFE Programme te InvestEU.

Treća proračunska kategorija odnosi se na obrazovanje, građansko sudjelovanje i europske vrijednosti. Ukupni proračun procjenjuje se na oko 49 milijardi eura, pri čemu najveći dio otpada na program Erasmus+, čiji se proračun planira značajno povećati u odnosu na prethodno razdoblje. Uz njega financiraju se i program Citizens, Equality, Rights and Values Programme (CERV) te drugi instrumenti za poticanje demokratskog sudjelovanja građana.

Četvrta proračunska kategorija odnosi se na vanjsku politiku i međunarodnu suradnju Europske unije s ukupnim iznosom od oko 200 milijardi eura. U njezinu okviru nalaze se instrument NDICI – Global Europe, sredstva za humanitarnu pomoć te instrumenti za stabilnost i sigurnost.

Financiranje inicijativa za osobe s invaliditetom

Osobe s invaliditetom nalaze se u središtu Strategije Europske unije o pravima osoba s invaliditetom 2021.–2030., koja je usklađena s Konvencijom Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom. U okviru novog VFO-a financiranje inkluzivnih politika provodit će se kroz više različitih programa.

Europski forum osoba s invaliditetom zagovara jačanje europskih politika zapošljavanja i obrazovanja za osobe s invaliditetom kako bi se smanjila razlika u stopi zaposlenosti između osoba s invaliditetom i ostatka populacije. Organizacija također naglašava potrebu za snažnijom podrškom neovisnom životu u zajednici, ulaganjima u digitalnu pristupačnost te razvojem asistivne tehnologije.

Europski socijalni fond plus (ESF+) predstavlja ključni financijski instrument za projekte koji promiču zapošljavanje, razvoj vještina i socijalnu

uključenost. Program je usmjeren na ostvarenje ciljeva europske socijalne politike, uključujući povećanje zaposlenosti, razvoj digitalnih vještina i jačanje socijalne uključenosti.

Erasmus+ i inkluzivni sport

Program Erasmus+ jedan je od najvažnijih europskih programa za obrazovanje, mlade i sport. U novom financijskom razdoblju predlaže se povećanje njegovog proračuna. Posebno su relevantne aktivnosti koje omogućuju financiranje europskih sportskih partnerstava, međunarodnih projekata za osobe s invaliditetom, programa volontiranja u sportu te edukacije trenera za adaptivni i inkluzivni sport.

Za organizacije civilnoga društva koje djeluju u području sporta to predstavlja značajnu priliku za razvoj projekata s partnerima iz jugoistočne Europe, uključujući Bosnu i Hercegovinu i Srbiju.

CERV – Građani, jednakost, prava i vrijednosti

Program Citizens, Equality, Rights and Values (CERV) usmjeren je na podršku organizacijama civilnoga društva na lokalnoj i europskoj razini. Financiraju se aktivnosti povezane s borbom protiv diskriminacije, promicanjem jednakosti i ljudskih prava, razvojem digitalno pristupačnih usluga, edukacijom pružatelja socijalnih i javnih usluga te javnim kampanjama za prava osoba s invaliditetom.

Kohezijski fondovi i regionalni razvoj

Kohezijska sredstva za Hrvatsku u novom financijskom razdoblju procjenjuju se na značajan iznos, iako će konačna raspodjela ovisiti o ishodu pregovora između država članica i europskih institucija. Ta sredstva mogu se koristiti za razvoj pristupačne infrastrukture, uključujući javni prijevoz, obrazovne ustanove, sportske objekte te rehabilitacijske i rekreacijske centre.

Ostali relevantni programi

Uz navedene instrumente, projekte inkluzije mogu financirati i programi poput LIFE Programme, Horizon Europe te InvestEU. Organizacije civilnoga društva, uključujući mreže poput European Association of Service Providers for Persons with Disabilities i Europskog foruma osoba s invaliditetom, zagovaraju aktivno sudjelovanje korisnika u dizajnu projekata te uvođenje pokazatelja temeljenih na Konvenciji UN-a o pravima osoba s invaliditetom za praćenje napretka.

Implikacije za Hrvatsku, Balkan i sportske organizacije

Hrvatska će u novom proračunskom razdoblju imati pristup značajnim kohezijskim sredstvima. Posebno se očekuje razvoj projekata u urbanim područjima, uključujući Zagreb, ali i u manje razvijenim dijelovima zemlje. Novi modeli planiranja i koordinacije europskih fondova mogli bi omogućiti veću lokalnu fleksibilnost u raspodjeli sredstava te otvoriti prostor za razvoj projekata u području inkluzivnog sporta, zapošljavanja osoba s invaliditetom i regionalne suradnje u području socijalne inkluzije.

Sportske organizacije mogu koristiti kombinaciju sredstava iz Europskog socijalnog fonda plus (ESF+) za zapošljavanje i edukaciju stručnjaka te iz programa Erasmus+ za međunarodne sportske projekte i partnerstva.

Kritike, rizici i preporuke za organizacije civilnoga društva

Unatoč velikom financijskom potencijalu, pojedine organizacije civilnoga društva izražavaju zabrinutost zbog mogućih promjena prioriteta u europskom proračunu. Europski forum osoba s invaliditetom upozorava na potrebu očuvanja snažne socijalne dimenzije europskih politika, dok Europska konfederacija sindikata ističe da povećanje izdvajanja za obranu i sigurnost može stvoriti pritisak na financiranje socijalnih programa.

Ishod pregovora između država članica i europskih institucija stoga će biti ključan za konačnu raspodjelu sredstava i razinu potpore organizacijama civilnoga društva u razdoblju nakon 2028. godine.